

нтним виробництвом товарів та послуг, зростанням зайнятості, підвищення соціальних стандартів та якості життя людини. Здійснити це неможливо без розвитку інтелектуального потенціалу інновацій, формування економіки знань. Саме на цих

напрямах необхідно сконцентрувати всі зусилля в Україні, яка сьогодні суттєво відстає від розвинутих держав у інноваційному розвитку. Перспективи подальших досліджень повинні здійснюватися саме у цих аспектах.

Список використаної літератури:

1. Віктор Оксенюк. Світові інновації: погляд журналу The Economist [Текст].- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://h.ua/story/103490/#ixzz29IF28fQx>
2. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) [Текст].- / Й. Шумпетер. - М.: Издательство «Прогресс», 1982.- 454с.
3. Freeman C. Structural Crisis of Adjustment: Business Cycles and Investment Behavior [Текст].-С. Freeman // Technical Change and Economic Theory; [edited by Dosi G. Etal].-L: Pinter Publishers? 1998 .- P.38-66.
4. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін[Текст].-/Ю.М. Бажал.- К.: Заповіт, 1996.- 270с.
5. Глобальная трансформация инновационных систем: сб. науч. Трудов / Отв. Ред Н.И.Иванова.- М.: ИМЭМО РАН, 2010.- 163с.
6. Гальчинський А. С. Криза і цикли світового розвитку [Текст].-А.С Гальчинський. - К.: «АДЕФ-Україна», 2009.- 392с.
7. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку [Текст].-В.М. Геєць; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. - К., 2009.- 864с.
8. Білозубенко В.С.Інноваційна система Європейського Союзу: Особливості формування та розвитку: монографія / В.С. Білозубенко. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2012.- с.273.
9. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України[Текст].-/ В.М. Геєць, В.П. Семиноженко; монографія. - Харків: Константа, 2006.- 272с.
- 10.Офіційний веб-сайт Європейської патентної організації [Текст].- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://epo.org/index.html>>.
- 11.Офіційний веб-сайт Європейської статистичної агенції Eurostat [Текст].- [Електронний ресурс].- Режим доступу:<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>>
- 12.Родина Г. Этап и условия инновационного развития. [Текст]./Г.Родина // Экономист. - 2008.- №4.- С. 92-96.
- 13.Europe 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth / Офіційний сайт Європейського Союзу [Електронний ресурс].- // Режим доступу: <http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm>

The realities of the post-crisis development of innovative systems in developed countries, including the EU and the U.S. were considered. The main trends were determined, the problems and ways to solve them in the world and Ukraine were singled out.

Рецензент: д.е.н., професор Соколов М.О.
Дата надходження до редакції: 06.08.2012 р.

УДК 334.178

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТУВАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Л. О. Дашутіна, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет
В. С. Турчін, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

У статті розкрита суть транснаціональних корпорацій. Проаналізовано надходження прямих іноземних інвестицій в Україну і наведений перелік ТНК, які працюють на її території. Розглянутий позитивний і негативний вплив їх діяльності на національну економіку. Пропонується посилення контролю за діяльністю іноземних компаній на території України.

Ключові слова: транснаціональні корпорації; міжнародний бізнес, позитивний та негативний вплив, національна економіка, іноземні інвестиції.

Постановка проблеми. Зростаюча роль транснаціональних корпорацій як суб'єктів світової економіки, їх значення для розвитку інвести-

ційних процесів в державі набувають глобального характеру, що обумовлює пошук нових підходів до дослідження їх діяльності.

Транснаціональні корпорації завдяки прямим іноземним інвестиціям, постійно посилюють свій вплив, як на розвиток міжнародних економічних відносин, так і на конкурентоздатність національних економік. Роль ТНК в світовій економіці не може оцінюватись однозначно позитивно. Тому, аналізуючи діяльність ТНК, важливими є визначення як, беззаперечно, позитивних наслідків їх діяльності, так і не менш суттєвих негативних сторін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Наукові дослідження з проблем транснаціоналізації вивчали такі вчені як: П.Баклі, Р.Вернон, О.Вільямсон, Дж.Гелбрейт, Е.Гекшер, Дж.Даннінг, К.Іверсен, М.Кассон, Р.Кейвз, Ч.Кінделбергер, Р.Коуз, К.Коулінг, П.Кругман, С.Лал, Дж.Міль, Ф.Нікербокер, Р.Ньюфармер, М.Портер, А.Рагман, Ф.Рут, Р.Сагден, С. Хаймер та інші. В українській економічній науці на окремі аспекти діяльності ТНК зосередили увагу: Білоус Т.Я., Білошапка В.А., Рокоча В., Плотніков В., Новицький В., Руденко Л., Сіденко С., Швиданенко О. та інші.

Метою статті є: вивчення особливостей інвестування транснаціональних корпорацій, дослідження позитивного та негативного впливу ТНК на розвиток України, прогнозування очікуваних ефектів і можливих змін в системі сучасного міжнародного бізнесу.

Викладення основного матеріалу. На сучасному етапі транснаціональні корпорації є важливим чинником розвитку міжнародного бізнесу та міжнародних економічних відносин. Вони повстають як безпосередні учасники всього спектру світогосподарських зв'язків, як „локомотиви” світової економіки [1, с.57].

За визначенням ООН, «ТНК» – це підприємства, що є власниками, або такими, що контролюють виробництво товарів чи послуг за межами країни, в якій вони базуються. Вони можуть набувати статусу корпорації, а можуть і не мати його» [5].

Досліджуючи діяльність ТНК, експерти ООН визначають такі їх основні ознаки: сферу обігу (фірма реалізує продукцію, що випускається більш як в одній країні) і сферу виробництва (підприємства й філії фірми розміщені у двох і більше країнах). На відміну від звичайної корпорації, яка функціонує на світових ринках, ТНК переносить за кордон не товар, а сам процес вкладання капіталу, поєднуючи його із закордонною робочою силою в межах міжнародного виробництва. Основними чинниками появи ТНК у світовій економіці стали: пошук нових ринків збуту, отримання дешевої сировини і робочої сили, зниження витрат виробництва, підвищення конкурентоспроможності, бажання збільшити прибуток.

Чисельність ТНК у світі постійно зростає. Відповідно до статистики в 2010 році у світі нараховувалось більше 80 тис. ТНК, у яких було за-

йнято більше 79 млн осіб [6], які мають близько 850000 філій за кордоном. Їхній вплив на економіку може бути оцінено різними способами. Близько 1000 ТНК – це корпорації-мільярдери із загальною сумою продажів понад 1млрд. дол. США. Серед них виділяється, так званий, «Клуб 500», у який входять найбільші ТНК усього світу, що контролюють близько 90% всіх прямих іноземних інвестицій, здійснюваних ТНК за кордоном. Обсяг виробленої ними продукції перевищує 1 трлн. дол. США щорічно.

В результаті дослідження встановлено, що значна частина цих ТНК розташована в країнах з розвинутою економікою. Чільне місце відводиться американським компаніям, які становлять майже третину провідних ТНК. Серед ТНК інших країн передові позиції у Франції (14 ТНК), Німеччини (13 ТНК) та Великобританії (12 ТНК) та Японії (7 ТНК). Таким чином, аналізуючи дані щодо першої сотні світових ТНК, можна прийти до висновку, що на США, Німеччину, Францію, Великобританію та Японію припадає майже 85% сукупних активів 100 найбільших ТНК світу [7].

Варто відмітити, що на ТНК припадає основна частина прямих іноземних інвестицій: вони контролюють до 50 % промислового виробництва у світі, понад 60% зовнішньої торгівлі, технології та «ноу-хау». Під їх контролем знаходилося 90% світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, лісоматеріалів, тютюну, джуту та залізної руди, 85% ринку міді та бокситів, 80% — чаю і олова, 75% — бананів, натуральної і сирової нафти. Половина експортних операцій США здійснюється американськими та іноземними ТНК. У Великобританії їх частка досягає 80%, а у Сінгапурі 90% [8, с. 34].

Українська економіка зацікавила іноземних інвесторів, насамперед, природно-сировинною базою і дешевою робочою силою. Можливість завоювання нового великого ринку збуту продукції і послуг та участь у приватизації, особливо стратегічних об'єктів стала також суттєвим мотивом приходу ТНК у вітчизняну економіку. Найбільші інвестори в промисловість України відображені в табл. 1. [2].

Дослідження галузевої структури свідчить, що за інвестиційною привабливістю лідирують такі сфери діяльності, як електроніка, автомобілебудування, нафтопереробка, хімічна промисловість, харчова промисловість. Постійно зростає значення електронних, електротехнічних та комп'ютерних компаній, тобто компаній у сфері інформаційних технологій, причому, незважаючи на загальне зростання питомої ваги передових галузей у структурі ТНК, конкретні переваги ТНК конкретної країни пов'язані з типом міжнародної спеціалізації даної країни. Так, наприклад, Японія представлена переважно електронними фірмами (Sony, Toshiba, Hitachi, Matsushita), Німеччина — автомобільними (Volkswagen, BMW, Daimler Chrysler — спільно з США) [4].

Найбільші інвестори в промисловість України

Інвестор	Сума, млн. дол. США	Сфера вкладення капіталу
Pepsi Co (США)	250	Виробництво безалкогольних напоїв, мережа ресторанів Pizza
Компанія «Київстар GSM»	240	Телекомунікації. Роумінг більшості міст та автомагістралей України
Coca Co (США)	230	Кока-Кола Аматіл Україна (виробництво безалкогольних напоїв)
Компанія McDonald's	100	Заклади харчування, розширення власної мережі ресторанів швидкого обслуговування
Компанія Golden Telecom	100	Телекомунікації. Об'єднання в одному операторові всіх доступних послуг зв'язку, що являє собою додаткову конкурентну перевагу на вітчизняному ринку
Компанія Cargill	85	Харчова промисловість, сільське господарство, торгівля. У 2000 р. розпочав роботу завод з виробництва олії потужністю 300 тис. т
Корпорація Nestle	41	Кондитерська промисловість
Компанія Sun INBEW	40	Пивоварна промисловість
Нафтова компанія «ЛУКОЙЛ»	37	Нафтова галузь
BAT Industries PLC (Велика Британія)	35	Контрольний пакет акцій тютюнової фабрики у Прилуках, модернізація виробництва сигарет
Компанія Kraft Jacobs Suchard	20	Харчова промисловість, виробництво кондитерських виробів
Otis Elevator Ins (США)	17	UkrOtis (виробництво та обслуговування ліфтів)
Tetra Laval (Швеція)	7,6	Tetrapack Kiev (виробництво упаковки для харчових продуктів)
Siemens AG (Німеччина)	5,8	MTM Telecom (виробництво комунікаційного обладнання)

Більшість ТНК, які представлені на українському ринку, спеціалізуються на харчовій промисловості та торгівлі. Серед них можемо виділити: швейцарську компанію Nestle, бельгійську ABInBev, американські Kraft foods та Coca-Cola Company, англо-голландська Unilever. Саме вказана галузь забезпечує швидкий обіг капіталу та відносно незначні комерційні ризики. На український ринок успішно зайшли торговельні підприємства: Wal-Mart Stores, Carrefour SA, McDonalds

Corporation, найкрупнішим представником світових ТНК у фінансовому секторі є Райффайзен Інтернаціональ Банк-Холдинг АГ, також слід відмітити, що найбільш відомими в Україні є німецькі фармацевтичні корпорації BASF SE та Bayer AG.

Таким чином, наявність розвинутого внутрішнього ринку капіталу є важливою передумовою створення конкурентоспроможного інвестиційного клімату. Про обсяги прямих іноземних інвестицій в економіку України свідчить рис.1.

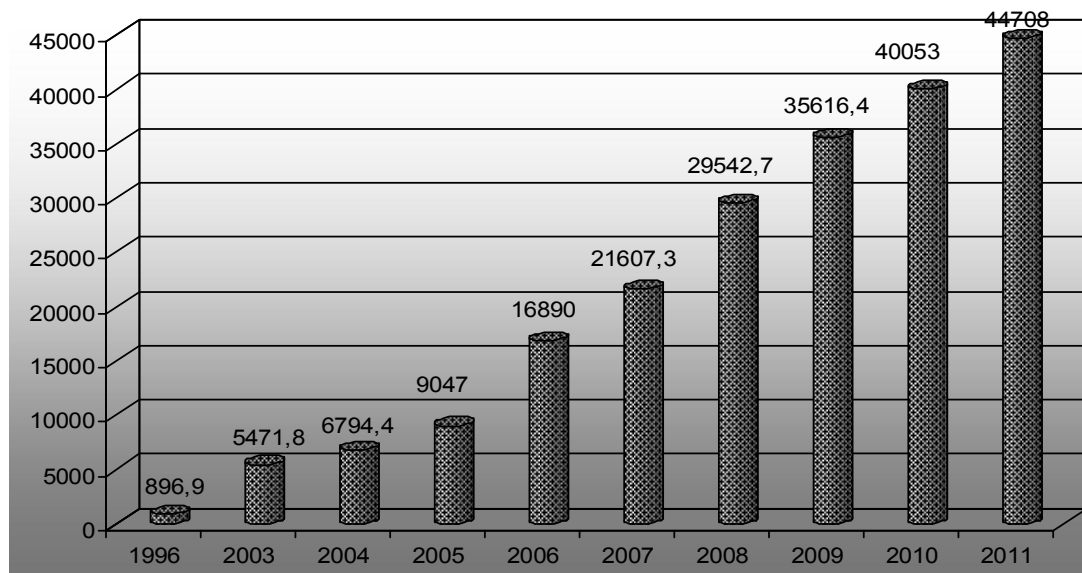

Рис. 1.Прямі іноземні інвестиції в Україну, млн. дол. США [3].

За географічною приналежністю серед головних інвесторів, які вклали прямі закордонні інвестиції в українську економіку, провідне місце відводиться Кіпру. Станом на 01.01.2012 його прямі капіталовкладення досягли 13291,0 млн. дол. США (26,6% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій залучених до України). За компа-

ніями Кіпру йдуть інвестори з Німеччини – 7391,8 млн. дол. США (14,8%), Нідерландів – 4811,0 млн. дол. США (9,6%) та ін. (рис. 2.).

Незважаючи на позитивну тенденцію росту в динаміці вказаного показника, у перерахунку на душу населення, порівняно з іншими країнами, він є, доволі, низьким. В розвинених країнах він

становить близько 4-5 тисяч доларів на особу, | тоді як в Україні у 2011 р. - 979 дол. США (рис. 3).

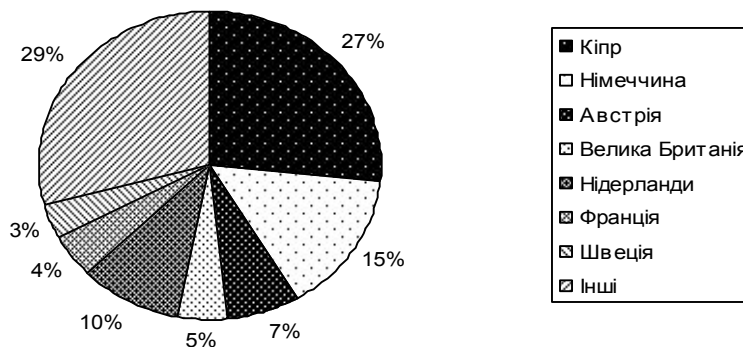

Рис. 2. Географія головних іноземних інвесторів України

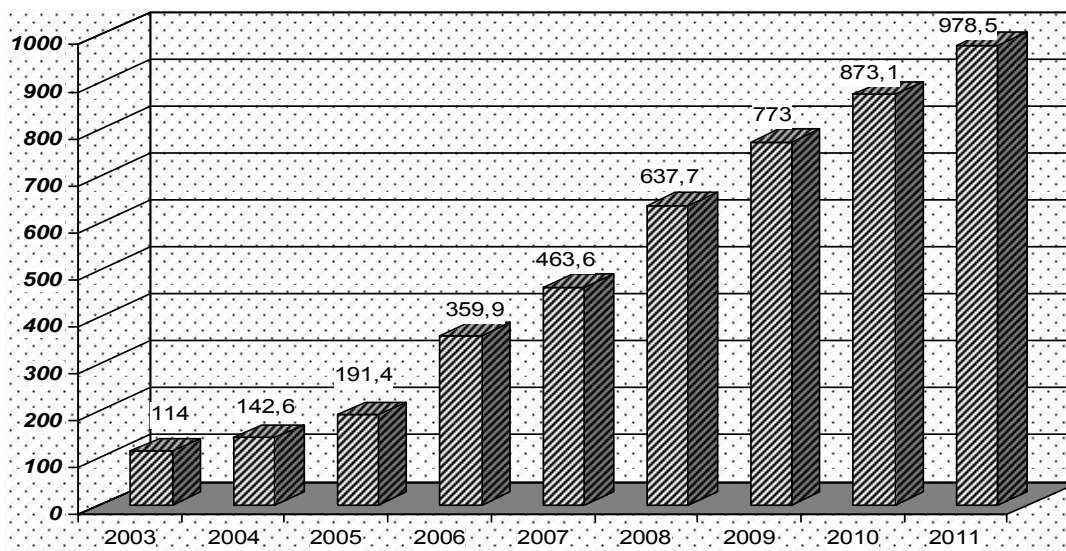

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції на душу населення

У результаті діяльності ТНК в економіці приймаючої країни розвиваються окремі види нових виробництв, що, безумовно, позитивно впливає на розвиток галузевої структури економіки. Позитивною рисою їх діяльності є пошкваллення конкуренції і підвищення якості вітчизняної продукції. ТНК відіграють важливу роль у поширенні міжнародних стандартів виробництва товарів та послуг і підготовки кваліфікованих кадрів, що приводить до зростання продуктивності праці. Їх діяльність примушує вітчизняні підприємства вкладати кошти в розробку новітніх технологій, скорочувати витрати, здійснювати конкурентну боротьбу за споживача.

Значення діяльності ТНК для світу досягло настільки високого рівня, що, поряд з позитивними, можна не зазначити і негативні наслідки діяльності з боку транснаціональних гігантів. Діяльність ТНК на національному ринку може призвес-

ти до монополізації. Це особливо актуально для українського ринку, оскільки вітчизняна продукція не є достатньо конкурентоспроможною на міжнародному ринку і велика міжнародна корпорація може легко її витіснити. Крім того, в Україні існує тенденція до захоплення ринкової влади на найбільш швидкозростаючих та прибуткових ринках країни, олігополізуєчи їх.

Вцілому варто відмітити, що ТНК відіграють важливу роль для розвитку вітчизняної економіки, втім, щоб захистити вітчизняну економіку від негативних наслідків їх діяльності, варто контролювати останню у приймаючій країні.

Висновки і пропозиції. Отже, діяльність транснаціональних корпорацій є дуже важливою для економіки будь-якої країни. Україна також не є винятком у цій ситуації, оскільки її політика, котра спрямована на широкую інтернаціоналізацію, напряду залежить від об'єму прямих іноземних

інвестицій.

ТНК прагнуть розширити корпоративну мережу за допомогою доступу до сировинних та трудових ресурсів і обійти національний захист вітчизняних виробників, а відтак, необхідно не допустити впливу ТНК на політичне життя країни та лобювання ними власних інтересів у законотворчому процесі, обмежити монополізацію окремих секторів економіки, захистити і підтримати вітчизняного виробника та українського споживача, заборонити хижацьке використання ресурсів.

Варто відмітити і той факт, що керівництво

ТНК не бажає створювати дочірні підприємства у країнах, які мають несприятливий інвестиційний клімат. Отже, перед Україною стоїть ряд вагомих завдань щодо покращення інвестиційного клімату в країні за допомогою політичних, економічних, правових інструментів регулювання суспільної діяльності і визначити вектор направлення співробітництва і розвитку діяльності транснаціональних корпорацій на її території, що покращить подальший об'єм інвестицій а також капіталовкладень в економіку держави.

Список використаної літератури:

1. Ленский Е.В. Транснационализация капитала. / Е.В. Ленский; под ред. О.Н. Сосковца. — Мн.: Армита-Маркетинг, Менеджмент, 2008. — 326 с.
2. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності : навч. посібн. / Д. Г. Лук'яненко. — К. : КНЕУ, 2005. — 204 с.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Субботин А.К. Границы рынка глобальных компаний / А.К. Субботин. — М.: Едиториал УРСС, 2004. — 328 с.
5. International business. — NY. : Dryden Press, 2005.
6. World Investment Report 2009: United Nations Conference on Trade and Development. - New York and Geneva, 2010.
7. Schumann G. TNCs and employment / G. Schumann // The Centre on Transnational Corporations Reporter. — 2008. — №26. — P. 60-72. 11].
8. Rugman A.M. Forty years of the theory of the transnational corporation / A.M. Rugman // Transnational corporations. — 2009. — Vol.8. — No.2. — P. 29-41., с. 34.

В статье раскрыта сущность транснациональных корпораций. Проанализировано поступление прямых иностранных инвестиций в Украину и приведён перечень ТНК, которые работают на её территории. Рассмотрено положительное и отрицательное влияние их деятельности на национальную экономику. Предлагается усиление контроля деятельности иностранных компаний на территории Украины.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, позитивное и негативное влияние, национальная экономика, иностранные инвестиции.

The essence of transnational corporations is revealed in the article. Positive and negative effect of their activities on the national economy is considered. Direct foreign investments receipts to Ukraine are analyzed. The improvement of state control under activity of foreign companies in Ukraine is proposed.

Keywords: transnational corporations, positive and negative effect, national economy, foreign investments.

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.

Дата надходження до редакції: 16.03.2012 р.

УДК 338.436:339.924

СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО СВІТОВОГО СПІВТОВАРИСТВА

Т. В. Устік, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

Висвітлено сутність та види конкурентоспроможності фермерських господарств. Визначено фактори її формування. Обґрунтовано шляхи її досягнення.

Постановка проблеми. В умовах вступу України до СОТ важливе значення має забезпечення конкурентної спроможності аграрних підприємств. При цьому велика увага приділяється стратегії розвитку та конкурентоспроможності

великих аграрних господарств. Як показують наші дослідження, всебічний огляд літератури, фермерські господарства не достатньою мірою вивчені. Вони займають значну площу сільськогосподарських угідь, відіграють велику роль у ви-